

De viktigste punktene i St.meld. nr. 11 (2008-2009) **Læreren – rollen og utdanningen**

Regjeringen foreslår en ny lærerutdanning for grunnskolen med økt vekt på faglig og pedagogisk kompetanse, studiekvalitet og forskningsorientering.

Hovedpunktene er

- **to likeverdige hovedretninger rettet mot ulike årstrinn**
- **pedagogikk og elevkunnskap – et nytt og utvidet pedagogikkfag**
- **styrket kvalitet i praksisopplæring**
- **veiledning av alle nyutdannede lærere**
- **økt rekruttering – nye veier til læreryrket**
- **senter for fremragende undervisning**
- **nasjonal forskerskole**

Utfordringer i grunnopplæring og lærerutdanning

Norsk skole har mange positive sider. De fleste elever trives godt og utvikler stor grad av selvtillit. Samtidig har internasjonale undersøkelser og nasjonale prøver vist at norske elever har svakere faglige kunnskaper enn ønskelig. Ny kunnskap om læring og skoleutvikling tas lite systematisk i bruk i skolen. Også lærerutdanningen har utfordringer som det er nødvendig å gripe fatt i.

I stortingsmeldingen Læreren – rollen og utdanningen legger regjeringen fram tiltak som vil gjøre skolen og lærerutdanningen enda bedre ved

- økt kvalitet i lærerutdanningen
- bedre rekruttering til læreryrket og lærerutdanningene
- tettere oppfølging av og støtte til nyutdannede lærere
- mer relevant FoU for grunnopplæring og lærerutdanning.

faktablad

Læreren

Læreren har avgjørende betydning for elevenes læring i skolen, og forventningene til dagens lærere er mer omfattende enn noen gang. Læreren hovedoppgave er å legge til rette for og lede elevenes læring på en systematisk og målrettet måte. Gode lærere er faglig dyktige, gir relevante og rettfærdige tilbakemeldinger og tilpasser opplæringen til elever og fag.

I meldingen beskrives de grunnleggende kompetanseområder som er viktige for alle lærere:

- Kompetanse i undervisningsfagene og i hvordan fagene kan bidra til læring av grunnleggende ferdigheter.
- Forståelse for skolens formål og betydning i samfunnet.
- Etisk bevissthet i tråd med skolens verdigrunnlag.
- Pedagogikk og fagdidaktikk: det vil si innsikt i hvordan barn og unge lærer, og evne til å planlegge, gjennomføre og vurdere undervisningen slik at den fremmer elevenes læring.
- Autoritet og kompetanse til å lede læringsarbeidet i en mangfoldig sammensatt elevgruppe.
- Evne til samarbeid og kommunikasjon med elever, foreldre, kolleger og andre samarbeidspartener i og utenfor skolen.
- Endrings- og utviklingskompetanse og evne til kritisk refleksjon over egen og skolens praksis.

Det er summen av de ulike kompetanseområdene som danner basis for utøvelsen av læreryrket.

Lærerkompetansen må utvikles i grunnutdanningen og videreutvikles og fornyes gjennom et helt yrkesaktivt liv.

Ny trinndelt grunnskolelærerutdanning

Grunnskolen trenger lærere som har mer spesialisert kompetanse rettet mot fag og trinn. Regjeringen vil legge om allmennlærerutdanningen til en ny grunnskolelærerutdanning inndelt i to likeverdige hovedretninger

- trinn 1–7: vekt på begynneropplæring; normalt fire undervisningsfag, hvorav norsk og matematikk er obligatoriske; minst ett fag skal være på 60 studiepoeng (ett år)
- trinn 5–10: normalt tre undervisningsfag på 60 studiepoeng, ingen obligatoriske; mulighet til å velge spesialisering innenfor et område, for eksempel realfag, språkfag eller praktisk-estetiske fag
- begge hovedretningene: et nytt obligatorisk pedagogikkfag – *pedagogikk og elevkunnskap* – på 60 studiepoeng; fagdidaktikk og praksisopplæring i alle fag; en oppbygging som sikrer profesjonsretting og sammenheng mellom alle delene i utdanningen.

I kompetanseforskriften er det fastsatt krav om 60 studiepoeng for å kunne tilsettes for å undervise i norsk/samisk, matematikk og engelsk på ungdomstrinnet. Meldingen varsler en høring av forslag om å skjerpe kravene i forskriften ytterligere. Den foreslåtte omleggingen av lærerutdanningen innebærer at lærere for ungdomstrinnet normalt vil ha 60 studiepoeng i tre skolefag, mens lærere for barnetrinnet normalt vil ha minst 30 studiepoeng i minst tre fag og 60 studiepoeng i ett fag.

Nytt fag: pedagogikk og elevkunnskap

For å styrke lærerrollen og lærerutdanningen foreslår regjeringen et nytt og utvidet pedagogikkfag, *pedagogikk og elevkunnskap*, på 60 studiepoeng. Det nye faget skal fylle tre hovedfunksjoner: gi en faglig plattform, gi metodisk kompetanse og gi kompetanse til å ivareta relasjonelle og sosiale forhold. Lærerne i faget må samarbeide tett med andre faglærere og praksislærere. Faget skal fortsatt være det vitenskapelige grunnlaget for lærerutdanningen, men det skal også være praksisrettet. Faget skal være et redskap for utvikling av evne til kritisk refleksjon over og fornying av egen praksis for lærerstudenter, lærere og lærerutdannere. Betydningen av at elevene lærer grunnleggende ferdigheter skal vektlegges.

Innholdet i faget pedagogikk og elevkunnskap må reflektere utfordringene i å lede læringsarbeidet i en inkluderende skole med stort elevmangfold. Faget pedagogikk og elevkunnskap skal sette de kommende lærerne i stand til å møte elevers sosiale problemer og andre forhold som hemmer læring. Lærerstudentene må få innsikt i hvordan skolen i samarbeid med andre instanser kan bidra til å løse slike problemer.

Styrket praksisopplæring

Kvaliteten i praksisopplæringen og sammenheng mellom praksis og andre deler av studiet må styrkes. Departementet vil

- etablere et system for kvalitetssikring av praksisskoler, praksislærere og av den praksisopplæringen som gis, med klare kriterier og krav som må oppfylles
- stille krav om partnerskapsavtaler mellom lærerutdanningsinstitusjoner og skoleeiere
- sette tydelige mål for de enkelte praksisperiodene med innebygget progresjon mellom periodene
- utarbeide felles rammer for vurdering av studentenes læring i praksis
- koble tema for praksis til aktiviteten i fagene/pedagogikkfaget, samt til bacheloroppgaven i det 3. året.

Gradvis økning av mastertilbud

– utredning av femårig masterutdanning for lærere til grunnskolen

Det er ønskelig å øke antallet lærere med masterutdanning i grunnskolen. Målet er at det innen 2014 tilbys 800 studieplasser på masternivå for grunnskolelærere. Tiden framover brukes til å heve kvaliteten i den fireårige grunnskolelærerutdanningen, bygge opp fagpersonalets forskningskompetanse, utvikle en god samarbeidsstruktur mellom institusjonene og utvikle mastertilbud i samsvar med grunnskolens behov. For å sikre at det utvikles mastergradstilbud som skolen har behov for og som imøtekommer faglige krav knyttet til masternivået, vil departementet nedsette et sakkyndig utvalg. Utvalget skal blant annet utrede samarbeid mellom ulike lærerutdanningsinstitusjoner, herunder utfordringer for de minste høyskolene og vurdere om og eventuelt når det er hensiktsmessig med en full overgang til en femårig masterutdanning for alle lærere til grunnskolen.

Økt kvalitet i utdanning og forskning

Lærerutdanningen må være forskningsbasert, utviklingsorientert og tilpasningsdyktig. Den nye lærerutdanningen skal ha høy kvalitet og være krevende å gjennomføre. Økte kvalitetskrav til skolen forutsetter lærere som bidrar til skoleutvikling og som kan forbedre egen undervisningspraksis gjennom profesjonell egenutvikling.

Lærerutdanningsinstitusjonene må bruke kvalitetssikringssystemet til målrettet utvikling av utdanningen. Undervisning og FoU-aktiviteter må forholde seg til ny nasjonal og internasjonal kunnskap om skole og lærerutdanning, om elevenes læring og utvikling og om endringer i skole og samfunn. Dette fordrer at lærerutdanningsinstitusjonene etablerer gode arenaer for faglige drøftinger og samhandling med yrkesfeltet. Lærerutdanningen skal være oppdatert om og bidra til forskning om skole og undervisning, og om lærerutdanningen selv.

For å heve kvaliteten i utdanningen vil departementet etablere et pilotprosjekt med sentre for fremragende undervisning i lærerutdanningene og nasjonale forskerskole for lærerutdanningene.

Klar nasjonal styring

Gjennomføringen av tiltakene i meldingen forutsetter en felles innsats fra alle involverte aktører. Utdanningsinstitusjonene har ansvar for kontinuerlig arbeid med faglig kvalitet og relevans i utdanning og forskning. Skoleeier har ansvar for å samarbeide med utdanningsinstitusjonene om gode arenaer for praksisopplæringen. Skoleeierne må gi tydelig uttrykk for forventninger til læreres fagsammensetting og fagfordypning.

Departementet vil ta et tydelig samlet ansvar for å styre kvaliteten i utdanningen. Dette krever et sett av virkemidler, blant annet knyttet til en forskriftsfestet rammeplan, styringsdialog, aktivitetskrav, dimensjonering, resultatmål, indikatorer, institusjonelt samarbeid og arbeidsdeling.

faktablad

Departementet vil utpeke en følgegruppe som over flere år skal hente inn nødvendig informasjon for å sikre overblikk og vurdere utviklingen både nasjonalt og lokalt når det gjelder prosesser, kvalitet og resultater. Følgegruppen skal gi råd til departement og institusjoner.

Økt rekruttering

I årene framover er det nødvendig å øke tilgangen på motiverte lærere med høy faglig og pedagogisk kompetanse i alle deler av landet. Beregninger gjennomført av Statistisk sentralbyrå viser at det kan bli mangel på lærere framover, dersom det ikke settes inn tiltak.

Bedre søkning til lærerutdanningene er en forutsetning for å bedre tilgangen på lærere. En god og relevant lærerutdanning er det viktigste virkemiddelet for å sikre skolen tilgang på velkvalifiserte lærere. En god og relevant lærerutdanning vil også bidra til å øke læreryrkets status og omdømme. Økt status for læreryrket vil høyne sjansen for at flere søker seg til yrket og at flere velger å bli i yrket.

På kort sikt har departementet i årets budsjett bevilget penger til 180 nye studieplasser i praktisk-pedagogisk utdanning, der det er god søkning. Departementet vil komme tilbake til dimensjonering av lærerutdanningene i det årlige statsbudsjettet. For å øke tilgangen på dyktige og motiverte lærere har departementet besluttet å gjennomføre en nasjonal rekrutteringskampanje. Det er også vedtatt en ordning med avskrivning av studielån for lærere i visse fag. Videre vil departementet prøve ut en ordning med lektor II og et trainee-program for svært dyktige kandidater.

Departementet vil følge utviklingen i søkertallene og se nærmere på spørsmålet om opptakskrav. Departementet forutsetter at lærerutdanningsinstitusjonene iverksetter tiltak for å redusere frafallet og bedre gjennomføringen.

Veiledning av alle nyutdannede lærere

De første årene i lærerkarrieren er viktige. Det er særlig i denne perioden læreren utvikler sin profesjonelle identitet. Det er gode erfaringer med oppfølging og veiledning av nyutdannede lærere. Departementet vil derfor at alle nyutdannede lærere skal tilbys veiledning gjennom den etablerte ordningen. I 2009 doubles tildelingen til denne ordningen til totalt 33 mill. kroner. Dette åpner for en betydelig vekst i antall lærere i grunnskolen og videregående opplæring som kan tilbys veiledning.

Departementet har inngått en samarbeidsavtale med KS for å kunne tilby alle nyutdannede lærere i grunnskolen og videregående opplæring veiledning fra skoleåret 2010-2011.

Utarbeidet av:
Kunnskapsdepartementet
Februar 2009

www.kunnskapsdepartementet.no